

telos brabant centre for
sustainable development

Hans Mommaas
MCD Kennisnetwerk
Rotterdam 26 mei 2011

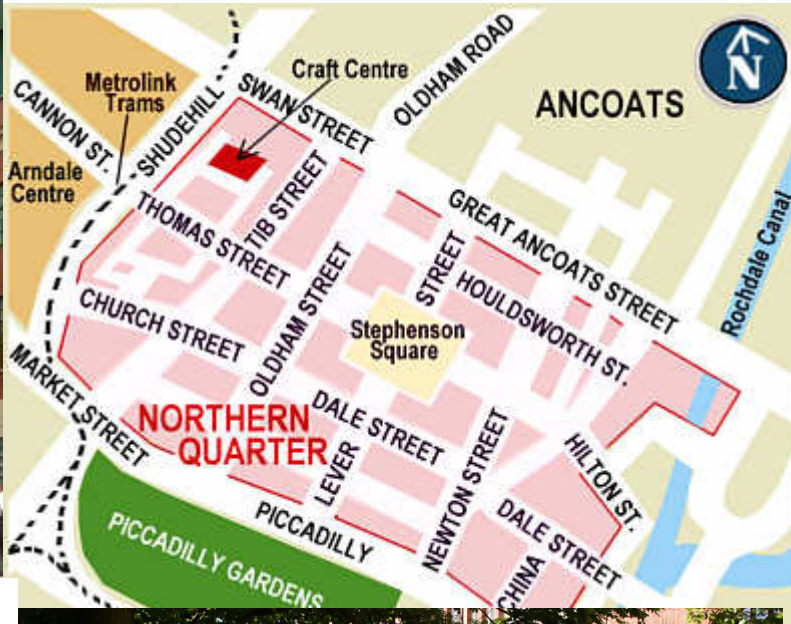

ter introductie:

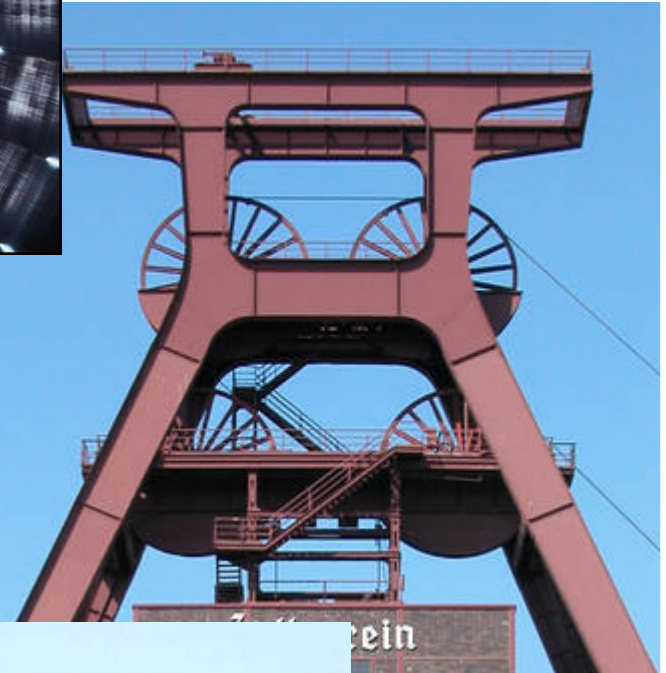
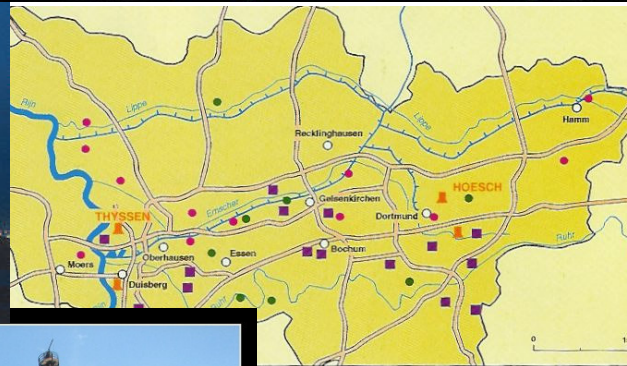
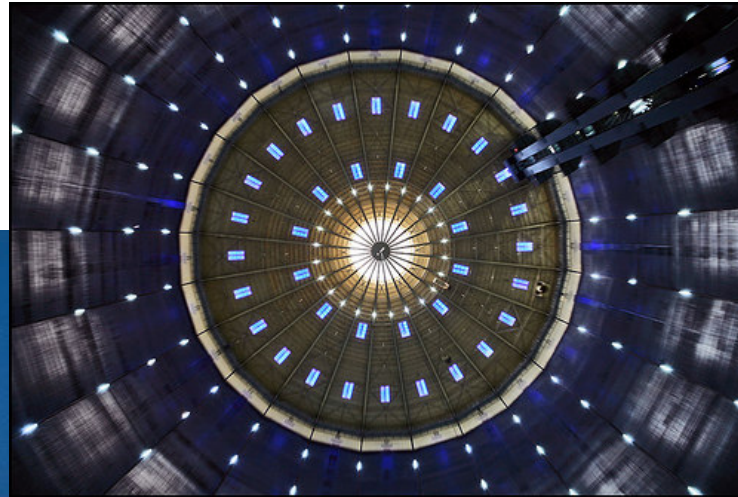

centraal thema:
leisure, creativiteit en gebiedsontwikkeling

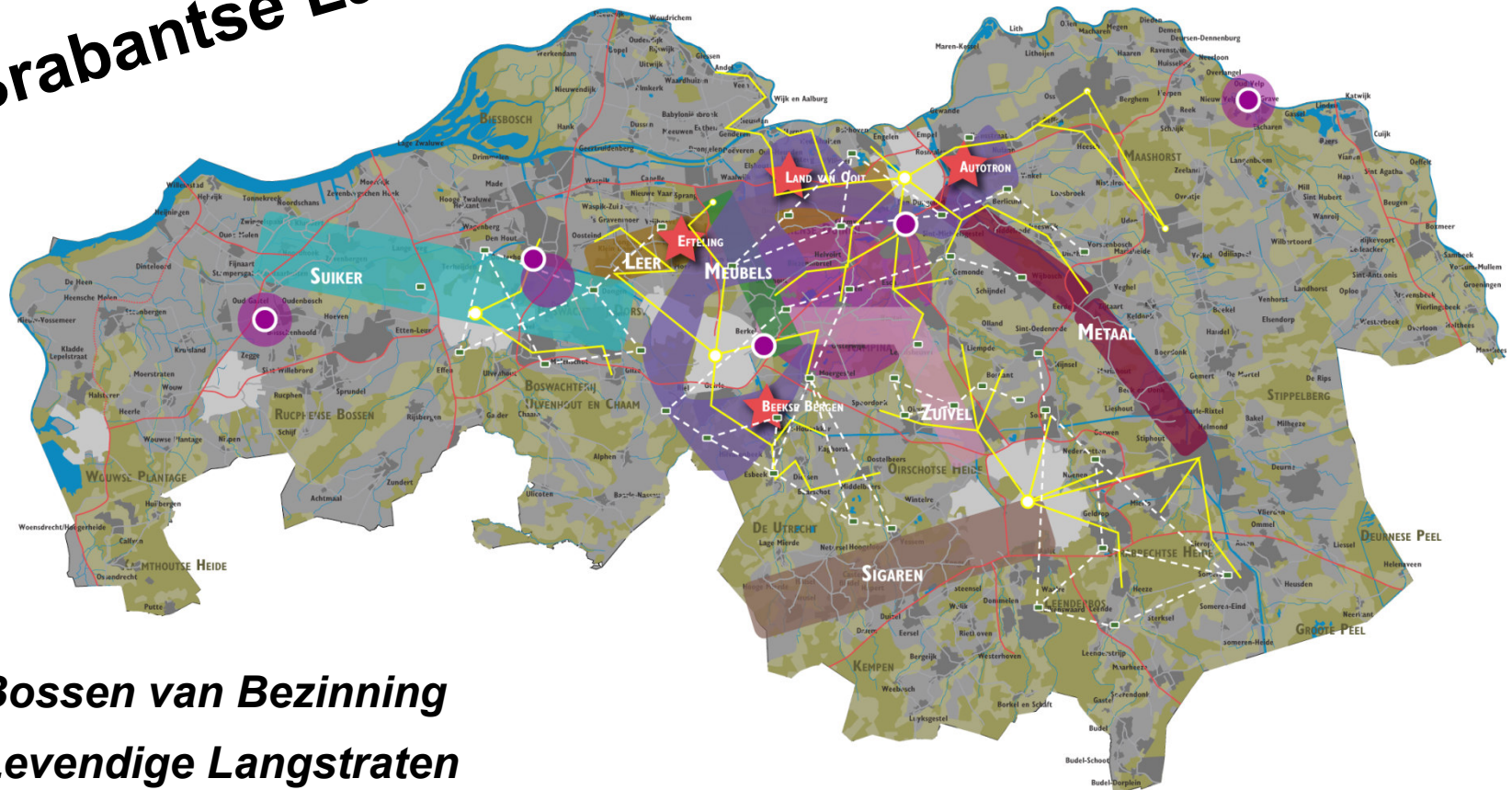

Het Brabantse Land...

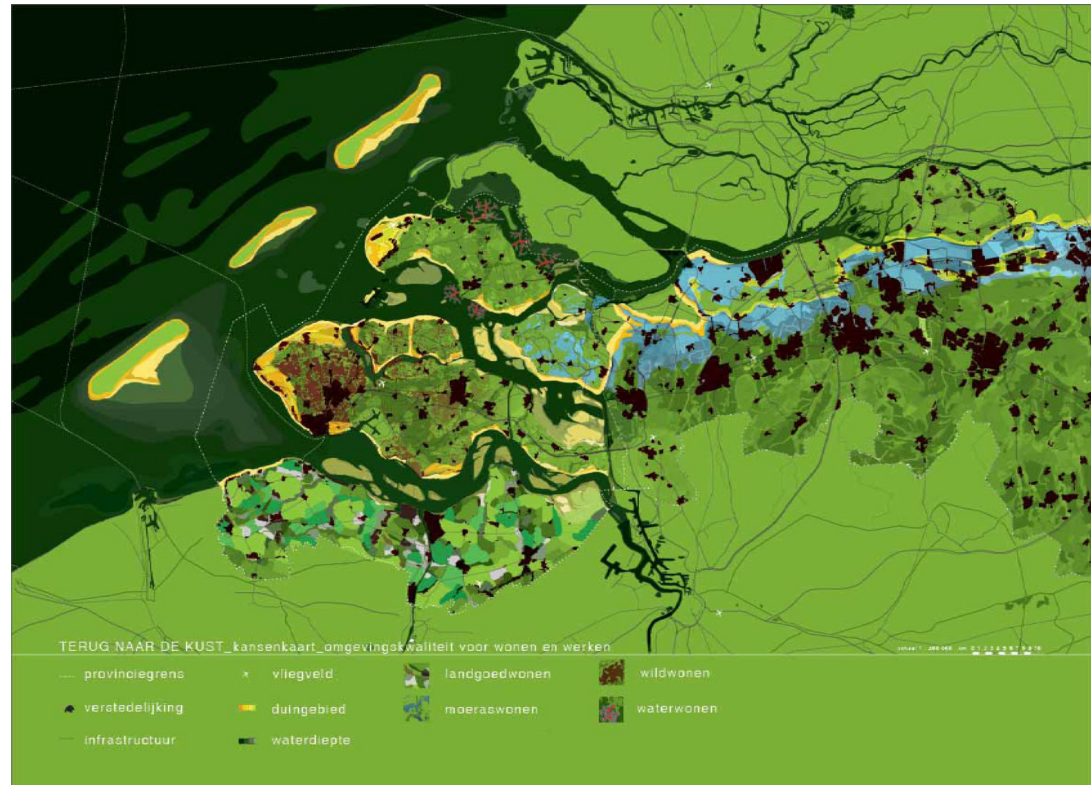

- **Bossen van Bezinning**
- **Levendige Langstraten**
- **Erven van Ontwikkeling**
- **Spelend Netwerk**
- **Ons Dorp**

Terug naar de Kust...

- Agro Garden
- Aqua Hightech Campus
- Delta Living
- Energy Delta

Aanleiding advies DV

- ❑ kantelpunt verstedelijkingsopgave
- ❑ behoefte aan nieuwe beelden
- ❑ kantelpunt duurzame ontwikkeling
- ❑ *window of opportunity* ?

De staat van de ruimte 2010

De herschikking van stedelijk Nederland

- toenemend belang van de regio in mondiale omgeving
  - belang economische samenhang (kennis-kunde-kassa)
  - belang samenhang wonen werken recreëren zorg
  - duurzame mobiliteit (samenhang bereikbaarheid – leefomgeving)
  - dominante woonwens: dorpse, suburbaan omgeving (NVB Bouw)
  - van stad en ommeland naar kleurrijk regionaal mozaïek
  - stedelijke dynamiek, groene stadsranden en krachtige dorpen
- **conclusie: de stad heeft de regio nodig, de regio de stad**
- **de regio als cruciale ruimtelijke entiteit**

Bestuurlijke vormgeving?

- optie 1: verbouwing 'huis van Thorbecke'
  - provincies opheffen
  - opschalen gemeentes
- optie 2: schakelen binnen 'huis van Thorbecke'
  - belang wisselende agenda's (sociaal-fysiek-etc.)
  - voorkomen nieuwe kokers
  - belang veerkrachtige samenwerking

- **van bestuurlijke drukte naar bestuurlijke afstemming**
- **noodzaak veerkrachtige regionale samenwerking**
- **in wisselende coalities**
- **met helder democratisch mandaat**

Centrale vraag

Hoe kan 'duurzame ontwikkeling'
een bijdrage leveren aan de
actuele verstedelijkingsopgave?

Traject:

- Thematische verkenning via literatuur
  - verstedelijkingsopgave (verbreding vd opgave)
  - duurzame ontwikkeling en verstedelijking
- Drie cases: MR Amsterdam, Parkstad Limburg, Brainport Eindhoven
- Buitenlandse voorbeelden (als spiegel)
- Interviews/ expertgesprekken

Duurzame ontwikkeling

- ❑ nieuw vooruitgangsperspectief
- ❑ samenhang tussen ecologische, economische en sociale waarden
- ❑ mix van objectieve en subjectieve momenten;
- ❑ rol debat / politiek proces;

Duurzame ontwikkeling en verstedelijking

- ruimtelijke ordening: onderlinge ruimtelijke positionering van functies
- van gebouw- en wijkniveau naar schaal stedelijke regio
- duurzame verstedelijking: slimmere ruimtelijke koppeling van stromen en plekken vanuit 3 P perspectief
- nieuw verhaal, nieuwe meekoppelende belangen (biodiversiteit, energie, emissies)

Bevindingen cases

- Duurzame ontwikkeling 'sterk' verhaal
- Maar:
  - smalle invulling;
  - projectgewijs;
  - weinig koppeling stromen;
  - ontbreken regionale thema's;
  - behoefte aan keuzes Rijk;
  - zwakke schakeling met verstedelijking.
- Proceservaringen
  - belang governance, schakelen tussen schalen
- Randvoorwaarden
  - belang van kennis, financieringswijzen

Conclusies advies

- wereldwijd: duurzame ontwikkeling inspirerend perspectief
- NL: nog te sectoraal, fragmentarisch projectgewijs (dreigende achterstand)
- noodzaak van systematische aanpak duurzame verstedelijking
- duurzaamheidkansen ruimtelijk faciliteren (onderlinge vitaliteit)

Aanbevelingen (I)

- ❑ Formuleer verstedelijkingsbeleid systematisch vanuit perspectief van duurzame ontwikkeling
- ❑ Laat dit uitmonden in regionale strategische agenda
- ❑ Formuleer visie op Rijksniveau: energie, mobiliteit, bovenregionale kwaliteit
- ❑ Voer een duurzaamheidparagraaf in bij ruimtelijke plannen

Aanbevelingen (II)

- ❑ Pak ruimtelijke opgaven aan met effectieve coalities
- ❑ Faciliteer de benodigde kennisontwikkeling/-ontsluiting
- ❑ Leg directere verbanden tussen opbrengsten en investeringen
- ❑ Stel commissie in voor stimuleringsprogramma 'Duurzame Verstedelijking'

stavaza

- financiële crisis
- veranderde politiek-bestuurlijke klimaat
- decentralisatie RO beleid (in context nWRO)
- herijking centraal-decentraal
- provincies aan zet
- belang 'frame'stedelijke regio's
- herijking gebiedsontwikkeling (economie – bestuurlijk – cultureel)

Opgave

- herijking gebiedsontwikkeling
- speurtocht naar nieuwe verdienmodellen
- aandacht voor netwerksturing
- aandacht voor onderliggende 'frame', 'verhaal' (duurzame ontwikkeling, waardecreatie)
- aandacht voor 'mentaal eigenaarschap'

VROMRAAD

Duurzame verstedelijking

Advies 076

Dank voor de aandacht !